

”Murhaviinu”

Murha-ahde

Kesällä 2016 huomasin internetissä ikivanhan ”Päivälehdessä” rikosuutisen kirvesmurhasta vuodelta 1902. Tunnistin sen heti maantieteellisesti tapahtuneeksi Ikaalisten pohjoisosassa Leppäsjärvellä. Ollessani lapsi mummoni ja monet muut vanhat ihmiset puhuivat usein tästä rikoksesta. Mummoni oli tuohon aikaan elänyt nuoruuttaan Parkanon puolella Lehtijärven torpassa vain vajaan kymmenen kilometrin etäisyydellä rikospaikasta ja silloin teko kohahdutti kansaa laajalla alueella. Saimme hänen kauttaan myöhemmin tietää paikankin, missä teko oli tapahtunut. Tuo ikivanha lehtijuttu palautti mieleeni joitakin hajanaisia osia mummun kertomasta, mutta ne kiersivät mielessä sekaisina palasina. Halusin alkaa selvittää, mitä todella oli tapahtunut vaikka aikaa oli vierähtänyt jo 114 vuotta.

Parkanon Jaakolankylän kohdalta kääntyy Kuruntieltä Vahojärven ja Leppäsjärven kylien kautta 17 kilometriä pitkä, ikivanha, mutkainen kylätie Poltinkoskelle. Se on noudatellut vanhaa tielinjaa hyvin kauan. Maaseudulla paikkojen nimiin liittyy usein jokin vanha nimi, tapa, työ tai tapahtuma, niin tämäkin surmatyö yhdentyy paikkaan, mistä on jo useiden sukupolvien ajan riittänyt tarinoita. Tämän tien pahalta kalskahtava paikan nimi ”Murha-ahde” sijaitsee Leppäsjärven kohdalla. Myöhemmin kesäisin ajellessani polkupyörällä tällä tiellä kavereideni kanssa, automaattisesti surmapaikalla lisäsimme vauhtia. Ylämäessä ei tullut mieleenkään hypätä pyörän päältä alas kävelemään. Kohta tuntui kammottavalta ja aiheutti vielä jonkinlaista pelkoa vaikka sitä ei tunnustettukaan. Aikaa myöden asia unohtui, kun tätä tietä käytettiin enää hyvin harvoin. Vielä 2000 luvulla kesälomillani ajoin muutamia kertoja pyöräilyharrastukseni vuoksi tänne Vahojärven suunnasta jatkaakseni Yliskylään. Tunnistin kyllä paikan, mutta ei se aiheuttanut enää mitään värityksiä. Kuntoilu oli jo muuttunut tärkeämmäksi.

Lyhyen lehti uutisen lisäksi en löytänyt kirjoitettua tietoa rikoksesta, mutta sain uhrin ja epäillyn nimet, joilla pääsin alkuun. Uutisessa kerrottiin, että Ikaalisissa Mustaniemen talosta piika Agatha Kustula katosi ennen Juhannusta oudosti 22.6.1902. Hänet löydettiin 9.7. maantien varresta kiven taakse piilotettuna, päähän osuneiden kirveeniskujen seurauksena. Surmapaikka oli kylän maantiellä olevan mäen alapuolella Mustaniemen ja Hyhkyrin talojen rajaveräjällä. Uutisessa mainittiin rikoksesta vangitun Finu Forsberg, jonka motiivi synkkään tekoon oli ollut mustasukkaisuus.

Tähän uutiseen aloin hankkia lisätietoja, sillä asiat eivät yleensä ole niin yksioikoisia kuin paperilla näyttää enkä erehtynyt. Aikalaisia ei ollut enää elossa ja suusta suuhun sukupolvelta toiselle siirtyneen kuulojutut eivät ole koskaan luotettavia. Piti yrittää tukeutua luotettavampiin lähteisiin. Lopulta löysin tapahtuneesta oikeata ennen julkaisematonta faktaa, mutta aloitin uhrin ja epäillyn taustoista. Millaisia olivat uhri ja surmaaja?

Agatha

Agatha Davidintytär Kustula murhattiin 23-vuotiaana. Hän oli syntynyt 25.5.1879 Tevaniemen kylän Puonti nimisessä talossa. Perhe eli siellä itsellisenä. Vanhemmat David ja Ester oli vihitty avioliittoon 1866. Agatha oli lapsista toiseksi nuorin. Myöhemmin hän työskenteli piikana ainakin Ryödin talossa, mistä muutti Parkanoon syksyllä 1897 ja jatkoi samoissa töissä Vahojärven Lehtikosken talossa kaksi vuotta. Täältä hän siirtyi lähes naapuriin, mutta kuitenkin Ikaalisten puolelle Muurasniemen taloon lokakuussa 1899. Mustanimellä hän ehti palvella vain runsaan kuukauden keväällä 1902.

Merkintöjen mukaan Agatha kävi silloin tällöin kirkossa ja Herran ehtoollisella. Kerran hänet oli myös ripitetty salavuoteudesta. Ripittäminen johtui siitä, että Muurasniemellä ollessaan hän sai aviottoman lapsen Hilja Emilian, joka syntyi 16.1.1901. Ei ole tiedossa, aiheuttiko tuo tapahtuma palvelupaikan vaihtamisen, mutta näyttää siltä, että hän olisi asunut jonkin aikaa syntymäkodissaan ennen siirtymistään Mustaniemelle. Aikalaiset kuvasivat Agathaa kauniiksi, joskin hieman itsepäiseksi ja kiusanhaluiseksi.

Ikaalisten rovasti H.G. von Bonsdorff oli lausunnossaan mm kirjoittanut Agatha kuuluneen seurakuntaan, oli rokotettu, käynyt ehtoollisella ja nautti kansalaisluottamusta ilman mainemuistutusta, osasi kirjoittaa ja lukea. Lapsi tuotiin myös esiin, mutta isästä ei ollut merkintää.

”Viinu”

Viinu nimi oli kutsumanimi, sillä surmaajan oikea nimi oli itsellinen Hilma Josefina Matintytär Forsberg, syntynyt 20.7.1871. Itsellinen merkitsi hänen ja äitinsä kohdalla pientä mäkitupalaisen mökkiä ja pientä viljelysmaata Mustaniemen talon välittömässä läheisyydessä. Toki he kävivät töissä taloissa, kun niitä oli tarjolla. Viinu kiersi myös kyliä ja povasi korteilla halukkaille.

Viinun isä Matts oli puuseppä Kallionkielen kylässä, joka oli avioitunut Maria Gustavintyttären kanssa. He saivat kolme lasta, joista Viinu oli nuorin.

Maria Sofian ”puunikkari” kuoli Kallionkielessä 1874 hyvin varhain sillä hän oli vain 35-vuotias. Syykin merkinnöissä oli selvä i följ av starka drycker eli rankan juopottelun seurauksena. Näin tuli Mariasta 34-vuotiaana leski ja se aiheutti myös poismuuttamisen Kallionkielestä Viinun ollessa

vasta 3-vuotias. Uuteen avioon Maria ei enää mennyt. Kirkon kirjoissa on häntä koskeva seuraava merkintä 1882, kun hän sai aviottoman lapsen Karl Albertin. Miehenä hänet tunnettiin Kalle Mäkisenä, joka hukkui vuonna 1912 Titanicin suuronnettomuudessa, ruumiin jäädessä kateisiin. Viinu kuitenkin ehti saada vielä 11-vuotiaana velipuolen. Hänen äitinsä kuoli 1897 vain 56-vuotiaana.

Viinun elämä ei lähtenyt oikeille raiteille. Hän oli isätön jo kolme vuotiaana, sitten tuli muutto Mustaniemen mökkiin ja lopulta äiti pyöräytti vielä aviottoman velipuolen. Elämä oli köyhää ja tiukkaa, usein avustusten varassa. Se ajoi Viinun aika ajoin kiertämään kyliä ja povaamaan halukkaille. Näillä reissuilla vaanivat myös vaarat ja houkutukset.

Viinulle alkoi siunaantua aviottomia lapsia. Ensimmäinen Johan Vihtor syntyi hänen ollessaan vasta 17-vuotias vuonna 1889. Kaksi vuotta myöhemmin syntyi Sakarias, joka kuoli kahdeksan vuotiaana. Tyttö, jota ei ehditty kastaa, syntyi kuolleena 1896. Arvo Emil tuli maailmaan kaksi vuotta myöhemmin eikä siinä ollut vielä kaikki. Lokakuussa 1900 syntyivät kaksoset Sulo ja Hilja, jotka elivät vain seuraavan vuoden helmikuuhun, kuollen päivän välein hinkuyskään. Viimeinen lapsi Eva Elisabeth syntyi Turun vankilassa syyskuussa 1902, mikä osoitti raskauden olleen varsin pitkällä surmatyön aikaan. Kaste ei ollut kovin juhlallinen tapahtuma. Kummeina olivat Turun vankilan kaksi naispuolista vartijaa Hilda Ahola ja Amanda Linnell.

Kirkon kirjoista käy ilmi, että vankilaan joutumisen jälkeen molemmat elossa olleet pojat Johan ja Arvo olivat kirjoilla Mustaniemessä, jonne tuotiin myös Eva Turun vankilasta. Mistään ei käy ilmi, ketkä ovat olleet huoltajat, mutta vanhin poika teki jo töitä taloissa renkinä.

Viinu oli kahdesti kyyditty Porin sairaalaan kuppataudin vuoksi. Lapsineen hän oli ollut kahdesti kunnan vaivaistalolla elätettävänä yhteensä lähes kaksi vuotta. Toisella kerralla hänen kauan sairastanut lapsensa Sakarias kuoli siellä.

Rovasti Bonsdorffin lausunnossa mainittiin hänen niin ikään kuuluneen seurakuntaan, käyneen ehtoollisella, rokotettu ja nauttineen kansalaisluottamusta auttavalla käsityksellä uskonnossa sekä ilman virallista mainemuistutusta. Luku ja vähäinen kirjoitustaito olivat olemassa.

Yksi mies ja kaksi naista

Mustaniemeen oli palkattu syksyllä 1901 Pyhäinpäivän jälkeen kankaanpääläinen renki Konstantin Helin. Viinu tunsu miehen jotenkuten jostakin menneisyydestä ja niinpä he ajautuivat seurustelusuhteeseen ja läheisempään kanssakäymiseen. Niin läheiseen, että Viinu oli jo vuodenvaihteen tienoilla raskaana. Kaikki oli hyvin kevääseen saakka vaikka Konstantin oli jostakin syystä talvella laitettu pois talosta, mutta hän oli jäänyt vielä nurkkiin asumaan. Hän muutti pian Viinun mökkiin ja aikalaisten mukaan söi ja makasi kuin ”äijä ainakin” ilman vihkimistä.

Konstantin oli luvannut ottaa Viinun vaimokseen ja huolehtia hänestä ja lapsesta. Hän oli puhunut tätä myös kyläläisille.

Kun Agatha Kustula palkattiin toukokuussa Mustaniemelle piikaksi, tilanne huononi nopeasti.

Talonväki huomasi Konstantinin alkavan ”hyväilemään” uutta piikaa eikä huomion kohteella ollut mitään sitä vastaan. Jo parin viikon kuluttua Viinu tapasi heidät yhdessä palaamasta Kivelän torpasta, jossa he olivat olleet saunomassa. Tässä yhteydessä Konstantin oli sanonut: ”Tiedät hyvin, etten huoli sinusta enää. En ota sellaista hullua kuin sinä, mutta lapsen kyllä ruokin.” Agatha oli sivusta ilkkunut pisteliäästi: ”Ota minut lapsenhoitajaksi. Kyllä hoidan lasta”

Tämän jälkeen Viinu havaitsi nämä kaksi usein yhdessä, mutta hän oli kuullut, että sitä tehtiin vain hänen kiusaamiseksi eikä heillä todellisuudessa ollut mitään suhdetta. Viinu oli alkanut myös haukkua Konstantinia hävyttömästi, mutta tämä ei välittänyt siitä mitään. Kaikki näkivät kuitenkin, että Agathan ja Viinun välit kiristyivät ja tilanne paheni päivä päivältä.

Sunnuntaina 15.6 Viinu tapasi molemmat Mustaniemen pirtin sängystä vierekkäin. Toki heillä oli kyllä kaikki vaatteet päällä. Yllättäen Viinu kutsui heidät ja talonväen luokseen kahville. Konstantin ja Agatha lähtivät. Ne olivat eräänlaiset lähtökahvit, koska Viinulla oli myöhemmän kertomansa mukaan tarkoitus muuttuneiden asioiden vuoksi surun murtamana tehdä itsemurha. Mökkillään Viinu oli pyytänyt, ettei häntä enää kiusattaisi, koska hänelle oli tullut kaikesta tapahtuneesta niin suuri suru. Kahvin jälkeen Konstantin ja Agatha palasivat yhdessä Mustaniemeen. Tilanne ei parantunut, pahempaa oli tulossa.

Seuraavana sunnuntaina 22.6. Viinu saapui jälleen ilman mitään asiaa Mustaniemen pirttiin. Talon lapset kertoivat Agathan ja Konstantinin olevan yhdessä luhtiaitassa, jonka ovi oli lukossa. Isäntä Vilhelm Mustaniemi lähti ajamaan miestä pois. Hän tulikin ulos ja myös Agatha käväisi pihamaalla. Hän oli kuitenkin tuona aamuna lähdössä kylään Braksin torppaan ja palasi aittaansa valmistautumaan. Kun Viinu näki Konstantinin pihamaalla, hän ryntäsi ulos ja alkoi säättiä ja soimata häntä, kun tämä ei enää välittänyt raskaaksi tekemästään naisesta vaan seurusteli Agathan kanssa. Viinu oli kiihkossaan luvannut tappaa itsensä, kun tiesi Konstantinin varoittaneen häntä tekemästä sikiölle mitään, koska pitäisi kyllä huolen lapsesta. Nyt Konstantin ei ollut välittänyt tästä puheesta mitään vaan nauroi ja hyppeli, sanoen olevansa kiusallaankin Agathan kanssa. Riitelyn kestäessä Viinu oli kysynyt Agathalta: ”Joko sinä nyt sait?” Tällä hän tarkoitti lihallista yhteyttä, johon Agatha oli pisteliäästi niskojaan nakellen vastannut saaneensa ”ison ajan edestä.” Konstantin ei kuunnellut kauempaa raivoavaa naista vaan lähti kävelemään maantielle kohti Hyhkyrin taloa.

Agatha katoaa

Viinu palasi Mustaniemen pirttiin ja mielensä kuohuessa hän katseli ikkunasta, kun Agatha valmisteli myös matkaa. ”Nyt ne menevät taas tuolla pusikossa yhteen”, oli Viinu sanonut kiihtyneenä. Luultavasi hän ei tiennyt, että Konstantin ja Agatha olivat menossa kylään eri paikkoihin. Myöhemmin oman kertomansa mukaan Viinulle tuli äkkiä mieleen yrittää saavuttaa Konstantin oikotien kautta ja puhua hänen kanssaan näistä asioista ja tappaa sitten itsensä Pakkaslahdessa hänen nähtensä. Hän lähti toteuttamaan tätä suunnitelmaa ja lähti ensin mökilleen. Agatha ei ollut vielä ehtinyt lähteä ennen Viinun poistumista.

Viinu poistui mökiltään kiireesti pitkin maantien laidalla olevaa aitaa noudatellen metsään saakka. Tässä hän meni aidan yli ja seurasi metsän reunaa maantielle ja jatkoi kohti Hyhkyrin taloa. Hän pysähtyi Hyhkyrin ladon luona ja jatkoi vielä hieman tilojen rajan yli. Konstantinia hän ei nähnyt ja niinpä hän päätti palata kotiinsa. Sitä ennen hän otti mukaansa ladon alta sinne edellisenä päivänä jättämänsä kirveen, koska oli ollut lähellä koloamassa pajuja. Kirvestä hän ei joka kerta halunnut kantaa kotiin saakka, mutta ajatteli nyt tarvitsevansa sitä, kun seuraavalla viikolla halusi mennä jatkamaan työtään toiseen paikkaan.

Päästyään Mustaniemen rajalle Agatha käveli häntä vastaan, nauraen pilkallisesti hänet nähtyään. Viinu oli kysynyt: ”Mitä naurat, menettekö jo nyt kuulutuksille, kun olet noin iloinen. Onpa se nyt hauskaa, mutta minun on ikävä, kun niin kovasti kiusaatte.”

Agatha oli vastannut nenäkkäästi: ”Niinpä sitä pian mennäänkin.” Viinulle tuli kertomansa mukaan vastustamaton halu lyödä Agathaa kirveellään, jota hän ei oman kertoman mukaan millään tavalla peitellyt. Järki ja maailma pimenivät. Hän löi kirveensä hamarapuolella Agathaa yhden kerran päähän, tarkoittamatta tappaa. Samalla hän oli vielä lausunut: ”Mennään nyt molemmat, sinä kuolet ja minä menen järveen. Agatha ei huutanut, ei puhunut eikä vuotanut verta. Otettuaan muutaman askeleen hän kaatui tielle. Viinu heitti kirveen metsään ja kiirehti kohti Leppäsjärveä hukuttaakseen itsensä. Hän ei kyllä uskonut Agathan kuolevan vaan tulevan tajuihinsa ja palaavan Mustaniemeen. Mennessään hän kuitenkin kuuli lapsensa äänen ”äiti älä mene.” Ketään ei näkynyt, mutta ääni sai hänet luopumaan aikeistaan. Hän palasi maantietä pitkin Mustaniemen suuntaan, kääntyen polulle ja saunan taitse omaan mökkiinsä. Siellä hän meni sänkyynsä ja itki.

Viinu lähti pian pakomatkalle Parkanoon ja Agatha jäi kadonneeksi. Tämä oli Viinun lopullinen tunnustus tästä teosta. Sen hän teki vasta päivää ennen Ikaalisten välikäräjiä 23.7.1902 nimismies Kaarlo Sparfvenille. Siihen saakka Viinu oli kiistänyt surmatyön koko vangitsemisajan. Tämä viimeinen kuulustelu oli hyvin kaunisteltu versio tapahtuneesta, missä se yritettiin esittää äkkipikaistuksissa tehtynä tappona, lievemmän tuomion toivossa. Tunnustuksessa oli paljon puutteita ja heikkouksia.

Poliisitutkinta

Vaikka elettiin vielä keisarivallan aikaa, niin tutkinta oli tehty sen ajan mittapuun mukaan hyvin. Se alkoi ilmoituksella, jossa Taavetti Kustula kertoi tyttärensä Agathan kadonneen. Hän oli lähtenyt 22.6. Mustaniemen talosta kyläpaikkaan, jonne hän ei saapunut. Häntä oli etsitty ja kyselty eri tahoilta, mutta turhaan. Hän epäili tyttärensä kuolleen toisen käden kautta.

Mustaniemen Aleksiiina tuli poikansa Toivon kanssa 9.7. Niskalan kaupasta Poltinkoskelta.

Hyhkyrin rajaveräjällä Toivo haistoi pahaa hajua ja huomautti siitä äidilleen. Kotona Toivo kertoi havaintonsa myös Mustaniemen isännälle, joka pyysi Tiitus Hakalaa ja hänen poikaansa mukaan tarkistamaan asiaa. Toivo johdatti heidät paikalle, mutta isäntä ei haistanut mitään. Toivo väitti hajun tulevan yhä hänen nenäänsä. Paikalle oli tullut muitakin ihmisiä ja yhdessä he alkoivat haravoida tien vartta. Pian Agathan ruumis löytyikin noin kuuden metrin päästä tiestä. Kohdalla oli kiven takana vähäinen kuoppa, jonne ruumis oli vedetty. Tielle ei sitä voinut nähdä. Ruumiiseen ei koskettu, vaan se jätettiin sellaisenaan tutkijoille.

Samana päivänä kello 16.30 aloitettiin paikatutkinta. Ruumis oli oikealla kyljellä, kasvot maahan päin. Uhrilla oli yllään ristiruutuinen puuvillahame ja musta sakettiröjy sekä varsikengät jaloissa. Saketin ylänapit olivat auki, mutta alhaalta kiinni. Ilmeisesti häntä oli vedetty saketin kauluksista. Ruumiin jalkapuoli oli puolimetriä ylempänä kuin yläruumis. Vaatteiden oikea puoli oli savinen ja rapainen. Ruumis oli vedetty tieltä oikea kylki alaspäin. Pään vieressä puolen metrin välein oli kaksi heikkoa anturakengän vanhaa jälkeä. Pää oli matoja täynnä ja hiukset olivat pudonneet. Kun ruumis käännettiin vasemmalle kyljelle, havaittiin päässä oikean korvan yläpuolella suuri haava, josta näki pääluun murtuneen kokonaan. Kaikkiaan löydettiin kuusi suurta haavaa, jotka näyttivät kuin päähän olisi lyöty kirveen pohjalla tai jollakin muulla tylpällä esineellä. Noin 23 metrin päästä löytyi Agatha punainen liina ja noin seitsemän metrin päästä löydettiin pensaan alta kirves, jossa oli verta ja hiuksia. Se tunnettiin kuuluneeksi Viinulle. Murha-ase oli löytynyt. Ruumis siirrettiin Ikaalisten hautausmaalle säilytettäväksi kunnes piirilääkäri oli sen tutkinut. Löytöpaikasta laadittiin kaksi asemapiirrosta. Tämän jälkeen keräännuttiin Mustaniemen taloon suorittamaan kuulusteluja.

Todistajia

Todistajia löytyi runsaasti, jotka osasivat kertoa tapahtumista ennen ja jälkeen surman. Kukaan ei ollut nähnyt varsinaista tekoa eikä ollut kuullut mitään ääniä. Sunnuntaina 22.6 oli Mustaniemen tilalla ollut useita tilan työntekijöitä ja torppareita, jotka kertoivat, mitä luhtiaitan ympärillä oli tapahtunut, mitä oli puhuttu, missä järjestyksessä kukin poistui ja mihin suuntaan. Isäntä Vilhelm

Mustaniemi teki selkoa laajasti Agathan ja Konstantinin palkkaamisesta, ruumiin löytymisestä ja asianomaisten keskinäisistä väleistä.

Viinun pikaisesta poistumisesta teon jälkeen pystyttiin rakentamaan todistajien avulla jonkinlainen yhtenäinen ketju päivämäärineen. Heti surman jälkeen kello 13 aikaan Efrain Mustaniemi oli nähnyt hänet kävelevän kovalla vauhdilla Kauniston torpan luona. Viinu oli kertonut menevänsä Vahojärvelle Sarkolaan ja palaavansa sieltä Mustaniemelle. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, mutta Sarkolassa hän oli käynyt ja pyytänyt apua joen ylittämiseen. Todellisuudessa Viinu oli ollut Parkanossa monissa eri paikoissa ja povannut halukkaille. Hän palasi Yliskylästä Wilpon torpasta Järventaustan taloon Leppäsjärven vastakkaiselle rannalle vasta 6.7.

Nestori Järventaus kertoi Viinun tulleen heille sunnuntaina 6.7 ja yöpyneen talossa. Aamulla hän oli vienyt veneellään Viinun Mustaniemen puolelle, jolloin Viinu oli kertonut menevänsä Lindholmin torppaan ja sitä ennen perunamaalleen. Viinu oli tullut toisen kerran Järventaustalle 8.7 ja jatkanut matkaansa seuraavana aamuna, kertoen menevänsä Wilpon torppaan Parkanon Yliskylään ja jatkavansa sieltä erään Sandran kanssa Parkun sahalle.

Viinu oli palattuaan Leppäsjärven toiselle puolelle yöpynyt Lindholmin torpassa. Vasta 8.7. hän oli iltapäivällä tullut Mustaniemen keittiöön ja kysynyt, oliko Agatha jo palannut. Kun hänelle oli vastattu, ettei Agathasta tiedetty mitään, oli hän pyytänyt viemään itsensä järven toiselle puolelle Järventaustalle. Minkä Jaakko Stark ja Mustaniemen poika olivat tehneet.

Viinu sai tietää 10.7 Wilpon torpassa Agathan löytyneen edellisenä päivänä, jolloin hän lähti kiireesti Sandra nimisen naisen kanssa kohti Kurun pitäjää.

Monissa kuulusteluissa kävi ilmi, että surman jälkeen Viinu ei enää halunnut puhua Agathasta mitään eikä solvannut häntä kuten oli tehnyt aikaisemmin jokaisessa tilanteessa vieraiden kanssa keskustellessaan. Hänen käytöksensä oli surman jälkeen myös muuttunut omituiseksi, kun Agathasta alettiin tehdä kysymyksiä. Surmaa edeltäneenä päivänä hän oli Ilomäen torpassa uhkaillut Agathan näkevän kohta pirun eikä siihen kuluisi enää pitkää aikaa. Muitakin peiteltyjä uhkauksia Agathaa kohtaan tuli todistajien toimesta ilmi. He eivät silloin ymmärtäneet niiden merkitystä ja vakavuutta.

Konstantin Helin, joka oli aluksi myös epäilty, kertoi asiat muiden todistajien kanssa yhtäpitävästi. Hyhkyrin emäntä todisti miehen tulleen heille surmapäivänä kello 11–12 välillä ja käyttäytyneen täysin aidosti ja iloisesti kuten hänellä oli tapana. Hän oli ruokaillut heidän kanssaan ja yöpynyt talossa.

Monet todistajat tunnistivat kirveen kuuluvan Viinulle, mutta keneltäkään ei ollut kyllä kysytty, mihin he tämän tunnistuksensa perustivat. Mikä teki Viinun kirveestä niin tunnistettavan?

Tutkinnassa suoritettiin myös eräänlainen rekonstruktio. Mustaniemen luhdin nurkalta lähetettiin kaksi miestä Juha Joensuu ja Jaakko Stark kävellen Viinun asunnon kautta oletettua oikoreittiä surmapaikalle. Noin kolmen minuutin kuluttua lähti toinen ryhmä maantien kautta samaan kohteeseen. He saapuivat sinne kuudessa minuutissa, jolloin Joensuu ja Stark olivat jo odottamassa heitä. He kertoivat ajan sopivan yhden ihmisen piilottamiseen ja tappamiseen.

Kiinniotto

Koska Viinu oli kadonnut kotipaikaltaan ja tutkinta osoitti hänet syypääksi murhaan, palkattiin kaksi miestä ajamaan epäiltyä takaa ja tuomaan hänet tavattaessa nimismiehen luokse.

Tehtävän saivat Kalle Taavetinpoika Salminen ja Aleks Malakiaanpoika Salmentausta Vahojärven kylästä. He palasivatkin jo seuraavana päivänä virkahuoneeseen Viinun kanssa, joka oli otettu kiinni Ahvenlammin talosta Auresjärven kylässä Kurun puolella.

Kalle Salminen kertoi kuulustelussa menneensä aluksi toverinsa kanssa Wilpon torppaan Yliskylään. Siellä kerrottiin Viinun tulleen heille 9.7 iltapäivällä. Silloin hänellä oli ollut aikomus matkustaa maailmalle. Seuraavana päivänä Wilpon naapuriin oli tullut korikauppias Ikaalisista, joka kertoi Agathan löytyneen surmattuna edellisenä päivänä. Tämä tieto välittyi myös Viinun korviin Wilpon torpassa. Se aiheutti hänessä heti kovan kiireen jatkaa matkaa. Viinu lähti Sandra Taavetintyttären kanssa, aikoen matkustaa Kurun pitäjään.

Takaa-ajajat seurasivat häntä Ahvenlammin taloon, jonne he saapuivat puolen yön jälkeen. Pihalla haukkui koira, jolloin kuulusteltava näki Viinun kurkkivan ikkunasta useita kertoja ulos. He herättivät isännän ja kertoivat hänelle, millä asioilla liikkui, mutta kielsivät kertomasta sitä Viinulle ja hänen seuralaiselleen. Miehet tilasivat emännältä vielä aterian ja aloittivat myöhäisen ruokailun. Sillä aikaa isäntä kävi pirtissä, jolloin hereillä ollut Viinu kyseli hyvin uteliaana, keitä miehet olivat ja millä asioilla he liikkui.

Syönnin jälkeen kiinniottajat siirtyivät pirttiin Viinun vuoteen viereen. Salminen käski pukeutua sillä nyt oli Viinua odottamassa ilmainen kuljetus kotipitäjään. Mitään kysymättä Viinu alkoi pukeutua, mutta ei ollut löytää vaatteitaan vaikka ne olivat vieressä. Salminen oli kysynyt: ”Mitäs sinä Viinu parka nyt olet tehnyt?” Viinu vastasi: ”Ei siinä vierasta ole, että minä siinä tapossa olin eikä se minun syytä olekaan.”

Matkalla ennen murhapaikkaa Viinu oli pyytänyt, että ajettaisiin Mustaniemeen Hakalan torpan kautta. Tähän ei suostuttu ja murhapaikan kohdalla Viinu katseli päätä kääntämättä vain suoraan eteensä maantielle. Mustaniemen talon portilla Efrain Mustaniemi ei pitänyt suutaan kiinni vaan paljasti Viinun kirveen löytyneen murhapaikalta. Viinu oli vastannut, että hänen kirveensä oli kyllä

kotona. Pienen väittelyn jälkeen Viinu oli myöntänyt: ”Kyllä se voi minun kirveeni olla, mutta en minä ole sitä sinne vienyt”.

Viinun kuulustelut

Hilma Forsbergin ensimmäisessä kuulustelussa lähdettiin suoraan liikkeelle 22.6. päivän tapahtumista. Kun Viinu oli havainnut Konstantinin ja Agathan olleen yhdessä samassa aitassa, alkoi hän haukkua miestä. Tämä oli saattanut hänet raskaaksi, luvannut hoitaa häntä ja lasta ja kuitenkin aloittanut seurustelun Agathan kanssa. Konstantin oli melko pian lähtenyt pihalta maantielle ja kohti Hyhkyrin taloa. Haukkumisen aikana oli myös Agatha valmistellut lähtöä jonnekin, mutta Viinu palasi oman kertomansa mukaan takaisin mökilleen ja lähti sieltä melko pian Parkanoon. Matkalla hän poikkesi Sarkolan torppaan Vahojärvellä, mistä torpan väki auttoi hänet Muuresjoen yli. Parkanossa hän oli kulkenut monissa paikoissa ja povannut halukkaille korteillaan. Sitten hän palasi kotiseuduilleen 6.7 ja poikkesi Järventaustan torppaan. Täältä Nestori toi hänet seuraavana päivänä veneellään Mustaniemen puolelle. Ensin hän kävi perunamaallaan ja siitä asunnolleen. Siellä oli ovi naulattu kiinni, joten hän lähti Rantalalan torppaan ja sieltä Lindholmin torppaan, missä yöpyi. Tiistaina 8.7 iltapäivällä hän käväisi Mustaniemen talossa ja sai sieltä jälleen kyydin veneellä Järventaustalle. Täältä hän lähti seuraavana aamuna Parkanoon Wilpon torppaan ja sieltä edelleen Kurun pitäjään ja poikkesi yöpyäkseen Ahvenlammin taloon. Täältä hänet otettiin kiinni ja tuotiin kotipitäjään.

Kuultavalta kysyttiin, miksi hän ei tiedustellut missään vaiheessa kiinniottamisen syytä. Tähän Viinulla oli vastaus valmiina, sillä hän oli uskonut liikkuneensa ilman lupaa ja passia vieraissa ulkoseurakunnissa. Viinu myönsi näytetyn kirveen pitkällisen tarkastelun jälkeen omakseen, mutta kielsi sillä ketään tappaneensa. Hän kertoi säilyttäneensä sitä kotonaan tai ulkona lastukkaalla eikä tiennyt, oliko se kadonnut jonnekin. Lopuksi hän kiisti millään tavalla osallistuneensa murhaan, mutta ei antanut myöskään mitään selitystä, miksi hänen kirveensä oli murhapaikalla.

Toisessa kuulustelussa hän kertoi vielä istuneensa Mustaniemen portailla, kun Agatha lähti luhdin väliköistä maantielle ja kääntyi Hyhkyriin päin. Tämä ei todisteiden valossa pitänyt paikkaansa. Hän kertoi myös saaneensa tiedon Wilpon torppaan Agathan löytymisestä ja myöhemmin matkalla myös sen, että hänen kirveensä oli löydetty. Hän ei kyennyt selittämään, miksi hän lähti 22.6. niin nopeasti Parkanoon eikä sitä, miksi hän lopetti Agathan haukkumisen ja puhumaan hänestä ylipäätään mitään.

Viinu ei kuitenkaan ollut kuulusteluissa tyhmä. Hän tiesi, ettei kukaan ollut tekoa nähnyt. Niinpä hän kertoi menemisiään sen verran, kuin tutkinnassa oli käynyt ilmi. Niissä hän ei valehdellut, koska ne pystyttiin tarkistamaan. Murhan hän jätti väliin, kertoen lähteneensä mökiltään suoraan

Parkanoon. Löydetyn kirveen hän omisti itselleen, mutta kertoi sen niin, että kuka tahansa olisi voinut sen ottaa hänen pihaltaan.

Tästä huolimatta näyttöä oli riittävästi vangitsemiseen ja hänet lähetettiin piirikunnan vanginvartijan luo säilytettäväksi, kunnes asiassa toimitettiin välikäräjät. Pöytäkirjan allekirjoitti nimismies Kaarlo Sparfven.

Viinu tunnusti

Välikäräjät määrättiin 24.7.1902. Tätä ennen edellisenä päivänä Viinu tunnusti surman (sitä on mukailtu tämän kertomuksen alkupuolella) omaa osuuttaan kaunistellen, kertoen sen äkkipikaistuksissa tehdyksi teoksi ilman surmaamisen tarkoitusta. Hän muisti vain yhden lyönnin omalla kirveellään ja uskoi uhrin selviävän ja paranevan. Todellisuudessa päähän kohdistuneita iskuja oli avauksen mukaan kuusi tai seitsemän sekä uhrin oikeassa kädessä ainakin kaksi torjuntavammaa. Teon jälkeen ruumis oli vedetty metsään kiven takana olleeseen kuoppaan. Näistä asioista Viinu ei kertonut mitään, vedoten muistamattomuuteen. Muiltakin osin kertomuksessa oli heikkouksia. Lähtiessään Konstantinin perään Viinu oman kertomuksensa mukaan aikoi tehdä itsemurhan hänen silmiensä edessä. Toiminta ei osoita kovin vakavaa itsemurha-aikomusta. Kun hän ei tavoittanut Konstantinia, niin hän kertomansa mukaan otti kirveensä Hyhkyrin ladon alta viedäkseen sen kotiin ja käyttääkseen sitä uudessa paikassa pajujen koloamiseen. Näin ei toimi itsemurhaa suunnitteleva ihminen. Hän ei enää ajattele tulevaisuutta ja seuraavan viikon pajujen koloamista.

Agathan kohdatessaan kirves oli Viinun kertoman mukaan siis aivan ”laillisesti” hänellä mukana. Todellisuudessa hän riensi Mustaniemen pihalta kotinsa kautta ja otti sieltä oman kirveensä ja riensi oikotietä Agathan eteen maantielle. Alunalkaen hän lähti tappamaan Agathaa eikä tavoittelemaan Konstantinia. Nyt aika riitti hyvin. Se ei ehkä olisi riittänyt, mikäli kirves olisi haettu kauempaa ladon alta. Agatha olisi ehkä ehtinyt kohdan ohittaa. Tämä ajankäyttö selvisi kahdessa erilaisessa rekonstruktiossa vaikka ne nyt ei aivan tieteellisesti ollutkaan suoritettu. Oikeuden päätöksen mukaan Viinu otti kirveensä kotoa.

Tietenkin Viinu on ollut kovan paineen alla. Köyhä nainen oli synnyttänyt useita lapsia, joista kaksoset olivat hiljattain kuolleet. Konstantin oli tuonut hieman valoa ja toivoa, mutta sekin oli lipumassa käsistä Agathan muodossa. Kuulusteluissa oli tullut esiin peiteltyjä uhkauksia, joita ei osattu pitää riittävän vakavina. Murhaa oli suunniteltu etukäteen, mutta sunnuntaiaamun tapahtumat ehkä laukaisivat sen ennenaikaisesti. Mustasukkaisen kiihkolla se oli liian kiireesti kyhätty, mikäli siitä oli tarkoitus selvittää ilman tuomiota.

Välikäräjät 24.7.1902

Välikäräjät seurasivat nopeasti Ikaalisten pitäjän ja Jämijärven kappelin kärjäkunnassa Ikaalisten tuomiokunnan talossa. Puheenjohtajana toimi tuomari K.R.Salovius, syyttäjänä oli kruununnimismies Voldemar Haikala, joka syytti Viinua murhasta. Paikalle oli haastettu kolmesta pitäjästä lähes neljäkymmentä todistajaa. Kaikki, joilla oli tapahtumista vähäisintäkin tietoa. Oikeudenkäynti sujui joutuisasti, koska lähes kaikki uudistivat kuulusteluissa annetut kertomukset. Jonkin verran niitä täydennettiin vielä suullisesti. Eniten keskustelua herätti rikospaikka, koska siellä oli käynyt paljon henkilöitä, jotka olivat tehneet näkemästään erilaisia päätelmiä. Raahausjälkiä oli vielä näkyvissä, samoin puhutti kaksi pään vieressä ollutta vanhaa saveen painunutta jalkineenjälkeä. Pään vammoista mietittiin iskujen suuntia ja kirveen tunnistaminen oli myös toistuvasti esillä. Se ei kuitenkaan selviä, mihin nämä Viinun kirveen tunnistukset perustuivat. Uutta oli myös se, että aamulla oli ollut kova sadekuuro ja surmapaikalle muodostui sateella paljon kuraa, mikä näkyi laahausjäljissä ja vaatteissa.

Viinulla oli mahdollisuus kommentoida jokaisen todistajan kertomusta, mutta hän käytti sitä harvoin. Wilhelmiina Ilomäen todistamisen jälkeen hän kertoi olleensa surmaa edeltävän päivän koloamassa pajun kuoria koko päivän. Illalla hän oli lähtenyt Ilomäelle yöksi, koska pelkäsi Konstantinin ja Agathan kiusaavan häntä. Ilomäellä hän oli kertomansa mukaan hulluna surusta eikä muistanut, että olisi ladellut todistajan kertomia uhkauksia Agathaa kohtaan.

Aleksandra, joka liittyi Wilpon torpasta Viinun mukaan keskeytyneellä Kurun matkalla, kertoi hänen olleen matkalla arka ja katselleen usein taakseen. Hän oli arvellut Konstantinin tappaneen tai sitten Agatha oli mennyt metsiä myöden Tampereelle. Viinu oli myös epäillyt, että hänetkin pidätetään murhaan epäiltynä tutkinnan ajaksi, mutta sitten hänet oli vapautettava.

Lopuksi oikeus pyysi vielä Viinua kertomaan totuudenmukaisesti kaiken, mutta hän sanoi jo kertoneensa sen, mitä muisti. Jutussa tehtiin välipäätös kunnes pyydetty ”lääkintölaillinen tutkimus ruumiista on ehtinyt tapahtua.” Viinu lähetettiin Turun lääninvankilaan. Jatkokäsittely oli jo 15.8.1902.

Toinen istunto ja päätös

Seuraavan istunnon kokoonpano lautamiehiä myöden oli täysin sama. Lääkintölaillinen pöytäkirja oli saapunut. Se käsitti ulko- ja sisätarkastuksen sekä lausunnon. Ulkotarkastuksessa kävi ilmi, että pää oli hakattu useilla tylpän väkivallan iskuilla lähes murskaksi. Oikeassa kädessä oli kaksi torjuntavamma, mutta ruumiin mätäneminen oli vaikeuttanut päätelmien tekemistä. Lausunnossa todettiin Kustulaa kohdanneen ”äkillinen kuolema täydestä terveydestä.” Avauksessa ei selvinnyt, oliko pääkalloa kohdannut väkivalta tapahtunut kokonaan tai osittain ennen tai jälkeen kuoleman,

koska pehmeät osat olivat mädäntyneet. Varmaa oli, että jokainen tuollainen isku oli tappava kohdatessaan ”elävää.”

Syyttäjän pyynnöstä Kalle Helenius oli ollut vielä neljä päivää aikaisemmin tarkastamassa surmapaikan lähiseudut. Hän todisti, että kerrottu lato oli Mustaniemen ja Hyhkyrin talojen puolivälissä aivan tien varressa ja noin 80 metrin päässä surmapaikasta. Lisäksi oli selvitetty, ehtikö Mustaniemen pihalta Viinun asunnon kautta metsäpolkua pitkin ja ladon kautta surmapaikalle nopeammin kuin Mustaniemen talosta kävelleen maantietä pitkin. Mustaniemen pojat juoksivat reitin surmapaikalle. Syyttäjä ja todistaja lähtivät pihasta hieman myöhemmin kävelen maantietä samaan paikkaan. Perillä pojat kertoivat juosseensa koko matkan ja olleen ainoastaan kaksi minuuttia nopeampia. Tällä pyrittiin osoittamaan, ottiko Viinu kirveen jo kotoaan tappamisen tarkoituksessa eikä sitä suinkaan kaivettu esiin ladon alta vietäväksi kotiin seuraavan viikon töitä varten. Aika ei tähän olisi riittänyt, ottaen huomioon, että Viinun raskaus oli jo pitkällä ja koehenkilöt juoksivat koko matkan.

Yksi todistaja oli nähnyt, että Viinun kirves oli edellisenä päivänä Viinun pihalla pölkkyä vasten. Todellisuudessa kirves ei edes ollut ladon alla.

Päätöksessä kihlakunnanoikeus katsoi selvitetyn, että syytetty Hilma Josefina Matinr Forsberg oli syyllistynyt rikoslain 21 pykälän mukaiseen murhaan lyömällä Agatha Kustulaa kirveellä useita kertoja päähän ja teon salatakseen kätkenyt ruumiin metsään. Näin ollen harkittiin oikeaksi tuomita Forsberg kuritushuoneeseen elinkaudeksi sekä menettämään kansalaisluottamuksen ainiaaksi.

Päätös alistettiin keisarillisen Turun hovioikeuden tarkastettavaksi.

Tuomio oli raskas sillä tuon ajan kuritushuone ei ollut lepokoti. Viinu armahdettiin vuonna 1917, kun Suomi itsenäistyi. Hän ehti istua elinkautistaan viisitoista vuotta. Palattuaan kotikyläänsä hän toimi luotettavana apulaisena, työntekijänä ja lastenhoitajana monille lähikylien emännille, mutta Mustaniemen läheisyydessä hän ei enää elänyt. Loppuelämänsä hän joutui kantamaan ”Murhaviinun” raskasta taakkaa. Vanhat ihmiset muistivat hänet kuitenkin vankilan jälkeisiltä ajoilta hyvin avuliaana ja valoisana ihmisenä. Hän kuoli 83-vuoden ikäisenä vuonna 1954. Kärsi tuomionsa ja kantoi kunnialla taakkansa loppuun saakka.

Seppo Sillanpää rikoskomisario evp. Helsinki

